

Restaurovaná mozaika na kostele sv. Šimona a Judy v Dolíně

Tereza Cachová

Původně středověký kostel sv. Šimona a Judy v Dolíně na Slánsku je poprvé zmiňován k roku 1325. Po požáru v roce 1863 byl novogoticky dostavěn a až do počátku 20. století vznikala nová výzdoba od soudobých umělců. Jejimi významnými součástmi jsou secesní výmalba interiéru podle návrhu Karla Vítězslava Maška a také mozaika pro tympanon hlavního vstupu, která je považována za dílo Viktora Foerster (1867–1915). Český malíř V. Foerster podnikl v letech 1902 a 1903 po studiích opakovaně cesty do Itálie, kde se vyučil právě technice mozaiky u benediktinů v klášteře na Monte Cassinu. Mezi benediktiny se tehdy těšil oblibě styl beuronské umělecké školy, jejíž vliv je patrný i ve Foersterově díle. Foerster si pak v Praze otevřel mozaikářskou dílnu, kterou po jeho smrti převzala vdova Marie a vedla ji ještě dvě desetiletí až do roku 1938. Foersterovým nejznámějším dílem byla rozměrná mozaika na průčelí baziliky Nanebevzetí Panny Marie na Svatém Hostýně,

věnoval se však i profánním tématům, např. při výzdobě fasády Pojišťovny Praha na Národní třídě.

Dolínská mozaika představuje Krista jako Dobrého pastýře, sedícího na trůně a držícího v rukou pastýřskou hůl a ovečku. Pochází z let 1907–1908 a tvoří ji asi deset tisíc štípaných sklosmaltových kostiček, tzv. tessery, z nichž některé jsou pokryty zlatou fólií chráněnou navrch skleněnou vrstvou, neboli cartellinou. Kromě samotného tympanonu pak mozaika pokračuje ještě na ostění, kde v podobě dekorativního ornamentu sbíhá až dolů k zemi. Dílo již bylo v minulosti restaurováno, avšak neodborně, a jeho stav v roce 2019 byl havarijní. V rámci zmíněného zásahu byly navíc doplněny tessery bez ohledu na správnou skladbu a odpovídající barevnost, a to v šíři až 15 cm od okraje. Současná poškození zavinilo především zatékání; v důsledku vlhkosti zdegradovala vápenná malta, v níž byly tessery zasazeny, došlo ke vzniku trhlin v tomto podkladu a te-

Obr. 1: Dolín (okres Kladno): a – vstup do kostela sv. Šimona a Judy zdobený mozaikou s námětem Krista jako Dobrého pastýře od Viktora Foerster z let 1907–1908; b – stav po restaurování (foto T. Cachová).

Obr. 2: Dolín (okres Kladno), ve třech etapách byla postupně zrestaurována mozaika v tympanonu i mozaikové ornamenty v ostění, byla doplněna omítka kolem portálu a ošetřeny kamenné prvky (foto T. Cachová).

ssery se začaly ve velkém množství uvolňovat a odpadávat. Od zlacených kostiček se nejdříve odlupovala ochranná cartellina. V této situaci nebylo možno zachránit mozaiku v tympanonu jinak, než jejím transferem do ateliéru a vytvořením nové podkladní vrstvy malty. Při té příležitosti bylo rozhodnuto, že plocha mozaiky bude nově podložena panelem, který v případě dalších poškození v budoucnu umožní její snazší sejmutí. Jen velmi malé množství vypadaných tesser se zachovalo na místě v blízkosti portálu k opětovnému použití. Transfer díla do ateliéru v roce 2020 po provedení ochranného přelepu v roce předcházejícím probíhal rozřezáním na manipulační díly, sejmuté bez podkladové malty. V ateliéru byla mozaika nejprve ponechána s přelepeným lícem a z rubové strany probíhalo jak čištění, tak výměny nevyhovujících tesser. Část nově doplňovaných tesser byla použita z pozůstatosti innsbrucké

mozaikářské firmy, ostatní byly pořízeny v Itálii. Od původní malty bylo odvozeno složení malty nové, vápenocementové s obsahem drcených cihel. S její pomocí byla mozaika připevněna na panel a spolu s ním vsazena do nerezového rámu. Následně mohla být konečně otočena, zbavena ochranného přelepu a očištěna také v líci. Po osazení zpět do partie tympanonu na částečně cihlové, částečně opukové zdivo, byla ještě mírně zaretušována hrana nerezového rámu. V závěrečné třetí etapě v roce 2021 probíhalo restaurování mozaikových ornamentů v ostění a také kamenných prvků portálu – soklu i stříšky s vrcholovým křížem. Pro místo, kde navazuje tympanon na kamenný překlad vstupu, byla ve štku nově vytažena tenká římsa zachovávající profilaci římsy původní. Zároveň byla kolem vstupu doplněna nová omítka.